

Mestna občina Celje
Komisija Mladi za Celje

**MAKSIMILIJAN CELJSKI, NAŠ ROJAK IN OČE
KRŠČANSTVA NA SLOVENSKEM**

RAZISKOVALNA NALOGA

AVTORJI:

Jan Orehov

Nina Ožek

Amadej Prepadnik

MENTOR

Marina Popović, mag.

Celje, marec 2018

I. osnovna šola Celje

**MAKSIMILIJAN CELJSKI, NAŠ ROJAK IN OČE
KRŠČANSTVA NA SLOVENSKEM**

Raziskovalna naloga

Avtorji:

Jan Orehov, 8.a

Nina Ožek, 8.a

Amadej Prepadnik, 8.a

Mentor:

Marina Popović, mag.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2018

POVZETEK

V raziskovalni nalogi smo želeli raziskati življenje, delo in vpliv celjskega svetnika, sv. Maksimilijana Celjskega. Za raziskovanje njegovega življenja smo se odločili, ker je zgodba osnovana na legendi, ki jo je napisal neznani pasovski kronist, in ker to področje še ni tako raziskano. Preučevali smo, kako je svojim delovanjem vplival na razvoj Celeie in kakšen pečat je pustil mestu Celje danes. Sv. Maksimilijan je glavni zavetnik celjske škofije. Celje se ponša tudi s cerkvijo, ki spominja na velikega škofa – to je cerkev sv. Maksimilijana nasproti nove avtobusne postaje. Zgradili so jo proti koncu 15. stoletja. Njemu posvečeno cerkev smo še posebej raziskali in s pomočjo več intervjujev izvedeli, kako še dandanes obujamo spomin nanj.

Ključne besede: Maksimilijan Celjski, sv. Rupert, Celeia, Eulazij, šest čudežev

Kazalo vsebine

1	UVOD.....	1
1.1	OPIS RAZISKOVALNEGA PROBLEMA IN NJEGOV NAMEN	2
1.2	HIPOTEZE.....	2
1.3	RAZISKOVALNE METODE	2
2	ŽIVLJENJE IN POSLANSTVO SV. MAKSIMILIJANA	4
2.1	ČEŠČENJE SV. MAKSIMILIJANA.....	7
2.2	POSVETITEV IN NJEGOVO DUHOVNO ŽIVLJENJE.....	9
3	ANTIČNA CELEIA	11
4	CERKEV SV. MAKSIMILIJANA	14
5	RAZISKOVALNI DEL.....	17
5.1	ANALIZA INTERVJUJEV	17
5.2	INTERVJU S STOLNIM DUHOVNIKOM IN OPATOM MARJANom JEZERNIKom 18	
5.3	INTERVJU S STOLNIM KAPLANOM IVANom HRASTNIKom.....	19
5.4	INTERVJU S STOLNIM KLJUČARJEM IVANom BREŽNIKom.....	20
5.5	INTERVJU S PRAVOSLAVNIM DUHOVNIKOM MILANom DUDUKOVIĆem .	20
6	SKLEPNE UGOTOVITVE.....	22
7	ZAKLJUČEK	23
8	VIRI IN LITERATURA.....	24
8.1	PISNI VIRI.....	24
8.2	SPLETNI VIRI.....	24

1 UVOD

Za to temo smo se odločili, ker se nam je zdela zanimiva in smo mnenja, da je sv. Maksimilijan pustil velik pečat v Celju. Raziskovalna naloga govori o njegovem življenju, mučeništvu, relikvijah in njemu posvečeni cerkvi.

Cerkev sv. Maksimilijana v Celju je rimokatoliška cerkev, ki stoji nasproti nove avtobusne postaje ob Mariborski cesti. Zgradili so jo konec 15. stoletja in jo posvetili škofu Maksimilijanu, ki so ga Rimljani leta 284 po nalogu rimskega sodnika Eulazija (Eulasius), ki je deloval tu kot namestnik cesarja Numerijana (*tyrannus, iudex*), obglavili. Cerkev na tem mestu naj bi zgradil sv. Rupert leta 698, dejansko pa naj bi jo zgradili v času Celjskih grofov. Legenda o sv. Maksimilijanu izhaja iz 13. stoletja.

Da bi ugotovili, kakšen vpliv je imel sveti Maksimilijan na razvoj krščanstva na Celjskem in ali so legende o njegovem mučeništvu resnične, smo s strokovnjaki na tem področju izvedli intervjuje.

Raziskali smo tudi njegov vpliv na razvoj mesta Celeie. Celeia je mestne pravice dobila pod imenom municipium Claudia Celeia leta 45, med vladavino rimskega cesarja Klavdija. Ohranjeni napisi navajajo, da je bila antična Celeia bogato in gosto naseljeno mesto, zavarovano z obzidjem in stolpi, z večnadstropnimi palačami, širokimi trgi in ulicami. Imenovali so jo »mala« ali »druga Troja«. Kljub rimski vladavini pa naj bi bil sv. Maksimilijan tisti, ki je širil krščanstvo na teh območjih.

V spomin nanj je sv. Maksimilijan danes eden od zavetnikov celjske škofije.

1.1 OPIS RAZISKOVALNEGA PROBLEMA IN NJEGOV NAMEN

V raziskovalni nalogi smo raziskali življenje in delo celjskega svetnika, sv. Maksimilijana Celjskega. Pri tem nas je zanimalo, kakšen pečat je zapustil našemu mestu in kako je to vplivalo na njegov nadaljnji razvoj. Za raziskovanje njegovega življenja smo se odločili, ker je zgodba osnovana na legendi, za katero še vedno ne vemo, ali resnična. Preučevali smo, kakšen vpliv je imel na razvoj Celeie in širjenje krščanske vere. Med drugim smo raziskovali tudi njemu posvečeno cerkev, zanimalo nas je, kdo je je dal zgraditi, morda je bil to salzburški škof sv. Rupert ali pa so to vendarle bili Celjski grofje.

1.2 HIPOTEZE

Preden smo se lotili raziskovanja, smo si zastavili naslednje hipoteze:

H1: Cerkev sv. Maksimilijana je dal zgraditi sv. Rupert.

H2: Maksimilijan Celjski je samo legenda.

H3: Vplival je na razvoj svoje rodne Celeie.

H4: Njegove relikvije niso izgubljene.

1.3 RAZISKOVALNE METODE

Raziskovanja naše teme smo se lotili na sistematičen način. Najprej smo poiskali ustrezno strokovno literaturo in poiskali uporabne in zanimive internetne vire, da smo lahko naredili primerjavo stališč in mnenj različnih avtorjev. Pri tem smo se posvetovali predvsem s knjižničarji, z našo mentorico in s kaplanom Ivanom Hrastnikom. Ob prebiranju literature in drugih virov smo lahko postavili hipoteze. Nato smo se odločili, katera raziskovalna metoda bi bila najbolj ustrezna za reševanje našega problema in izbrali intervju. Tako je bila naša naloga intervjuvati tiste osebe, ki bi nam lahko pomagale pri raziskovanju sv. Maksimilijana. Intervjuje smo analizirali in sklenili ključne ugotovitve. Odpravili smo se tudi na teren po poteh sv. Maksimilijana in si ogledali, kako se njegov vpliv kaže še dandanes. Po vsem tem smo lahko preverili zastavljene hipoteze, ki bodo potrjene oziroma ovržene.

Pri raziskovalni nalogi so nam pomagali ga. Marina Popović, ki je bila naša mentorica, prav tako kaplan, g. Ivan Hrastnik, stolni opat, g. Marjan Jezernik, ključar, g. Ivan Brežnik, in pravoslavni

duhovnik, g. Milan Duduković. Gradivo smo večinoma pridobili v šolski knjižnici I. osnovne šole Celje, mestni knjižnici Celje, osebni arhivu intervjuvancev in mentorice ter preko spleta.

Metoda anketiranja – intervju

Za namen raziskovanja smo uporabili metodo intervjuja. Zanje smo se odločili, ker nas je zanimalo mnenje intervjuvancev o življenju sv. Maksimilijana in ker smo želeli ugotoviti, do kakšnih razhajanj prihaja pri odgovarjanju na vprašanja. Naši intervjuvanci so bili strokovnjaki, ki so nam pomagali pri raziskovanju. Intervju smo tako opravili s kaplanom Ivanom Hrastnikom, stolnim opatom Marjanom Jezernikom, ključarjem Ivanom Brežnikom in pravoslavnim duhovnikom, ki deluje v Celju, Milanom Dudukovićem. Intervju vključuje sedem vprašanj, ki smo jih zastavili vsem intervjuvancem. Z odgovori smo želeli ugotoviti, kakšno je njihovo videnje legende o sv. Maksimilijanu, kako je vplival na mesto Celeio in ali se ga ljudje spominjajo danes. Na podlagi le-teh smo pridobili pomembne smernice za naše nadaljnje raziskovalno delo.

2 ŽIVLJENJE IN POSLANSTVO SV. MAKSIMILIJANA

Življenje, delo in mučeništvo sv. Maksimilijana Celjskega (v nemško govorečih deželah imenovanega tudi Maksimilijan iz Lorch ali iz Pongaua) opisuje legenda *Vita Sancti Maximiliani*, ki jo je v 2. polovici 13. stoletja najverjetneje spisal neznani kanonik iz Passaua. (Bratož, 1986) Po pripovedi legende se je Maksimilijan rodil med letoma 226 in 236 kot edini otrok v premožni in ugledni družini latinskega rodu v rimski Celei. Od staršev se je navzel plemenitosti, vzgajali so ga v krščanskem duhu. Poleg staršev ga je izobraževal tudi duhovnik Oranij (*Oranius*). (<http://revija.ognjisce.si/iz-vsebine/pricevalec-evangelija/1292-maksimiljan-celjski>)

Starše je izgubil dokaj mlad, po smrti obeh je vse premoženje, ki ga je podedoval, razdal revežem, osvobodil sužnje ter poromal v Rim. Tu se je zaobljubil Bogu in postal duhovnik. Živel je nadvse zgledno, zato ga je papež Sikst II. (257–258) posvetil za škofa v noriškem Lavriaku (*Laureacum*; današnji Enns (Lorch je njegov mestni predel) v Gornji Avstriji). (Bratož, 1986)

Laureacum (Lavriak) je bilo tedanje glavno mesto severnega Norika ob sotočju rek Donave in Aniže. Tega Maksimilijanovega Lorch pa ne smemo zamenjati z mestom Lorchom ob reki Ren. Norik je bilo najprej keltsko kraljestvo, ki ga je vodilo pleme Norikov, in je obsegalo večji del današnje Avstrije, obmejna področja Bavarske in Slovenije. To je bila pozneje rimska provinca Noricum, ki je mejila na vzhodu na Panonijo, na jugu z Italijo in na zahodu z Recijo (*Raetium*). V Lorchu se je Maksimilijan z vso skrbnostjo posvetil kristjanom, pridobivanju novih vernikov in gradnji cerkva. Kot potujoči škof je potoval po vsej pokrajini. (Bratož, 1986)

V času preganjanja krščanstva v rimskem cesarstvu ga je pot na stara leta ponovno zanesla v rodno Celeio, kjer se je srečal s sodnikom in cesarskim namestnikom Evlazijem (*Eulasius*), ki je vneto nasprotoval krščanstvu. Maksimilijanu je prepovedal širjenje evangelijskega izročila ter ukazal sprejem poganstva in sežig kadila v čast bogu vojne, Marsu. Maksimilijan zahtev ni želel izpolniti in je kljub grožnjam ostal zvest krščanstvu ter bodril svoje vernike. Evlazij ga je dal zaradi tega dejanja, 12. oktobra 284, obglaviti. Na tistem mestu, kjer je padla njegova glava, naj bi privrel na dan »studenc obglavljenja sv. Maksimilijana« z zdravilnimi močmi. Nad studencem so pozneje postavili še kapelico (na tem mestu danes stoji kapelica sv.

Maksimilijana). Po obglavljenju so se kristjani odločili, da bodo truplo mučenca pokopali naskrivaj zunaj mestnega obzidja (tam sedaj stoji cerkev sv. Maksimilijana). S tem se je njegovo zemeljsko življenje končalo. Se je pa je zato šele začela zelo burna pot njegovih svetniških relikvij. (Bratož, 1986)

Češčenje svetnikov in njihovih posmrtnih ostankov ali relikvij je bila ena najpomembnejših značilnosti krščanskih skupnosti na območju, kjer je imela vpliv oglejska cerkev. Častili so predvsem tiste mučence, ki so pripadali posameznim škofijam, pa tudi tiste, katerih ime se je razširilo po več cerkvah. Velikokrat se je zgodilo, da so romanske skupnosti, ki so se umikale pred prihajajočimi ljudstvi, s seboj odnesle tisto, kar se jim je zdelo dragoceno. Med to so seveda šteli tudi relikvije mučencev in drugih uglednih kristjanov. (Bratož, 1990)

Legenda pravi, da je Maksimilijanov grob obiskal sv. Rupert, ki je tam pridobil mučenčeve relikvije in jih nato daroval več cerkvam. To se je zgodilo približno 350 let po njegovi smrti. (Bratož, 1986)

Ko so se slovanska plemena v drugi polovici 6. stoletja dokončno naselila na vzhodnoalpskem prostoru, tu skoraj 200 let ni bilo načrtovane misijonske akcije. Šele po letu 700, ko so ustanovili škofijo v Salzburgu in so začele nastajati skupnosti menihov, so se voditelji škofij začeli vključevati v misijonske dejavnosti. Vzrokov za to naj bi bilo več, med drugim tudi ta, da se oglejska cerkev ni preveč zavzemala za širjenje krščanstva med slovanskimi plemeni. (Bratož, 1986)

Čeprav ni dokazov, da je v slovenskem prostoru deloval misijonar frankovskega rodu, sv. Rupert, pa je gotovo pomembno vplival na organiziranje cerkvenega življenja med predniki Slovencev. Številni zapisi o delovanju sv. Ruperta govorijo, da je okoli leta 700 iskal primeren prostor za postavitev samostana in škofijske cerkve ter da naj bi skušal navezati stike s prebivalci, ki so se naselili na robu Panonske nižine. Prišel naj bi vse do mesta Lauriacum (blizu današnjega mesta Lorch v Gornji Avstriji). Nato se je ustalil v bližini Salzburga ter tam ustanovil samostan sv. Petra in škofijo. (Kolar, 2016)

Po razglasitvi za svetnika je postal zavetnik stolne cerkve, škofije in dežele. Menihi so postali njegovi najbolj tesni sodelavci, ki so z misijonsko dejavnostjo nadaljevali tudi po njegovi smrti. Na poti proti Karantaciji so v kraju Bischofshofen ustanovili meniško skupnost. (Kolar, 2016)

Bischofshofen je v zgodovinskih dokumentih prvič imenovan ob ustanovitvi samostana Maximilianszelle, leta 711. O sv. Maksimilijanu se prvo zgodovinsko poročilo nahaja v raznih dokumentih prvega salzburškega škofa Arnoja. To poročilo opisuje dva lovca, Lidija in Tinazana, ki sta v Pongauu naletela na sveti kraj, kjer so se dogajale svete stvari. (Bratož, 1986)

Ti dogodki govorijo o češčenju in grobu sv. Maksimilijana. O njih sta seznanila sv. Ruperta, ustanovitelj škofije Salzburg, ki je dal na tistem mestu, s soglasjem bavarskega vojvoda Teodoja, zgraditi cerkvico sv. Maksimilijana in jo tako povezal s starim krščanskim izročilom tega kraja. S tem se je začela velika uganka v zgodovini Bischofshofna, in sicer kako je možno, da se je ravno v tem prostoru, ki je bilo poseljeno z alpskimi Slovani in Rimljani, začelo in ohranilo češčenje sv. Maksimilijana. (Bratož, 1986)

V Celjski kroniki je zapisano o cerkvi sv. Maksimilijana naslednje: *»Leta 698 je sv. Rupert, prvi Solnograški (Salzburg) škof, na svoji apostolski hoji do Celja prišel in je tukaj ovo leto cerkev sv. Maksimilijana posvetil ino je truplo sv. Maksimilijana ovde vzdignil ino ga v Lavrejak, kjer je ta svetnik svoje dni škof bil, prenesil.« ... »Ta, za naše kraje toliko imenitna cerkev, je bila od nekdej, kakor se spodobi, v veliki časti.«* (Kronika grofov Celjskih, 1972)

Še dandanes se ne ve, ali je bila Celeia zgrajena na grobu sv. Maksimilijana ali ne. Leta 878 naj bi na željo vzhodnofrankovskega kralja Karlmana svetniške ostanke sv. Maksimilijana prenesli v Altotting, saj je bila Celeia ob roparskih pohodih Slovanov večkrat porušena. Njegove svetniške ostanke so položili v posebno kapelo skupaj z relikvijami sv. mučenke Felicite. Leta 907 je Altotting prešel v roke passauskih škofov. Passauski škof Pilgrim je dal med leti 976 in 980 svetniške ostanke sv. Maksimilijana prenesti v Passau in jih pokopal skupaj z relikvijami svetega Valetnina, škofa v Raetiji. Škof Pilgrim je želel Passau povezati s starokrščansko nadškofijo v Lorchu in z njenim prvim škofom. To mu ni uspelo, prav tako pa tudi pri prenosu relikvij ni imel sreče. (Bratož, 1986)

Leta 1289 so z največjimi slovestnostmi oba sveta škofa premestili v nov čudovit grob pod križišče glavne in prečne ladje. Leta 1662 je Passau zajel velik požar, ki je skoraj »uničil« njegove svetniške ostanke. Ko so po požaru odstranili ruševine in odprli grob, relikvij sv. Maksimilijana in sv. Valentina ni bilo. (Bratož, 1986)

Zaradi ogroženosti krščanstva in turških vpadov je češčenje sv. Maksimilijana v drugi polovici 13. stoletja ponovno pridobilo na pomenu. Passauski škof Pilgrim je želel utrditi svoj cerkveno politično položaj ravno s pripovedjo o življenju sv. Maksimilijana. (Bratož, 1986)

Maksimilijanovega misijonarskega delovanja se spominja tudi Freising, saj naj bi on sam na znamenitem »Dombergu« poganško svetišče spremenil v Marijino kapelo. V temni romanski kripti je knezoškof Johann Franz Ecker dal zgraditi kapelo sv. Maksimilijana. V stranske hiše pa je dal postaviti kipe sv. Maksimilijana, Korbinijana, Bonifacija in Ruperta in jih označil za prve oznanjevalce vere na starem Bavarskem. (Bratož, 1986)

2.1 ČEŠČENJE SV. MAKSIMILIJANA

Legenda ni verodostojen zgodovinski vir, ker je v njej zelo malo avtentičnih podatkov, a kljub temu najbrž vseeno temelji na resničnih dogodkih. Osnova zanjo bi lahko bilo neznano starejše poročilo o mučeniški smrti kristjana z imenom Maksimilijan v Celeii konec 3. ali v začetku 4. stoletja, saj je obstoj krščanstva tu v tem času zelo verjeten. Zgodovinsko sporno je postaviti Maksimilijanovo smrt v dobo cesarja Numerijana, saj gre verjetneje za žrtev preganjanj v času cesarjev Decija in Valerijana. (Benedik, 2016)

Vprašljivo je tudi dejstvo, ali je sveti Rupert kot misijonar potoval v naše kraje. V virih se češčenje sv. Maksimilijana Celjskega prvič zabeleži v letih 711/712 med romanskimi staroselci na Salzburškem (območje Bischofshofna v dolini reke Salzach), kjer je bilo poleg območja Passaua tudi najbolj razširjeno. Njegovo češčenje je bilo pozneje izpričano tudi v Istri (Piran, Koper, Umag in Pićan), kjer so njegov god obhajali 29. oktobra oz. 28. maja (Umag). Še dandanes niso raziskali, zakaj so sv. Maksimilijana v teh krajih častili. Vzrok je morda potrebno iskati v izselitvi romanskih staroselcev z območja Celeie v času pozne antike. Ti so s seboj prinesli izvirne oblike pobožnosti. Med temi je bil tudi poseben odnos do mučencev in njihovih posmrtnih ostankov. (Bratož, 1986)

V Celju je njegovo češčenje izpričano od 13. stoletja dalje, je pa celjsko izročilo predelava starejših predlog, zaradi česar se na samo izročilo ne moremo v celoti zanesti. Tudi v Kroniki Celjskih grofov iz 15. stoletja njegovo zaslišanje in smrt zelo podrobno opisuje neznani kronist, najbrž celjski minorit. Številne upodobitve ga prikazujejo oblečenega v škofovska oblačila, v rokah navadno drži pastirsko palico, včasih pa tudi meč, križ knjigo ali palmovo vejo. Pogost

motiv sta še Maksimilijanovo krščevanje poganov in njegova mučeniška smrt. (Miklavčič, Dolenc, 1968)

Leta 2006 je bila ustanovljena celjska škofija. Sv. Maksimilijan je skupaj s sv. Emo Krško njen zavetnik. Med drugim je tudi eden od zavetnikov škofije Passau na Bavarskem. Na Bavarskem in Salzburškem so ga častili že v 7. stoletju. Misijonska pota so ga večkrat peljala tudi na Bavarsko, kjer je zasadil križ in sezidal cerkev Matere Božje tam, kjer stoji mesto Freising. Tudi v rodno Celje je šel oznanjat evangelij in tam umrl mučeniške smrti. Obglavili so ga, truplo pa so kristjani pokopali ob mestnem obzidju. (Miklavčič, Dolenc, 1968)

Passau

V okolici mesta Passau se je češčenje razširilo od 10. do 12. stoletja. O Maksimilijanovem mestu v ljudskem verovanju govorijo čudeži, ki so se zgodili na njegovem grobu. Po poročilih naj bi bilo šest čudežev. (Kolar, 2016)

Po legendarnem izročilu je 350 let po Maksimilijanovi smrti njegov grob obiskal sv. Rupert; relikvije naj bi daroval več cerkvam (med njimi tudi cerkvama v Passauu in Linzu).

Relikvije

V prid legendi imamo kar nekaj materialnih dokazov o Maksimilijanovem obstoju. Dokazi za njegov obstoj so posmrtni ostanki, njegove osebne stvari (mitra), zapisi, relikvije v Passauu ...

Slika 1: Procesija na godovni dan sv. Maksimilijana

2.2 POSVETITEV IN NJEGOVO DUHOVNO ŽIVLJENJE

Legendo dokazujejo tudi trije preverjeni viri. Prvi govori o nekem Oraniu, ki je bil takrat župnik v Celei, prav tako ga lahko zasledimo v legendi Vita Sancti Maximiliani (bil je Maksimilijanov učitelj). Drugi vir je posvetitev Maksimilijana v škofa, ta pa je bila potrjena od papeža Siksta II., ki je Maksimilijanu dodelil Norik. Tretji ter zadnji vir po izročilu priča o tem, da je bil v Laureacumu (sedanjem Lorchu) nek škof z imenom Maksimilijan iz Celeie. (Žerič, 2012)

Posmrtni ostanki

Obstaja legenda, ki priča, da je posmrtno ostanke Maksimilijana Celjskega premestil sv. Rupert. Njegove posmrtno ostanke so prenesli v Passau, kjer ga častijo kot škofijskega zavetnika. Vseh ostankov pa le niso prenesli, kajti tudi v Celju imamo njegove posmrtno ostanke. Po nekaterih virih naj bi se Maksimilijanovi ostanki izgubili v požaru v Passauu, po drugih virih pa naj bi bili ti skrbno shranjeni v glavnem oltarju v njemu posvečeni cerkvi. (Žerič, 2012)

Številni viri pričajo, da je potekal boj za relikvije sv. Maksimilijana, saj je to predstavljalo neprecenljiv zaklad. Dejstvo je, da se s sv. Maksimilijanom dandanes ponašajo v Bischofshofnu, Altottingu, Freisingu, Passauu in Linzu. Predvsem zanimivo pa je to, da v vseh krajih njegovega češčenja omenjajo, da je bil doma iz Celeie, današnjega Celja v Sloveniji. (Žerič, 2012)

Seveda moramo pri tem poudariti, da je sveti Maksimilijan živel v Celei, ko tam še ni bilo Slovanov in se takrat Celeia z današnjim Celjem ne more enačiti ne versko, ne kulturno, ne jezikovno, vendar sta kljub temu obe mesti zgodovinsko identični. Zaradi tega dejstva si je salzburški škof sveti Rupert tako prizadeval, da bi Cella v Pongauu postala središče pokristjanjevanja Slovanov, saj bi se v sv. Maksimilijanu iz Celeie Slovani najlažje prepoznali. Žal pa je bilo tako, da so bili ravno Slovani tisti, ki so te centre večkrat oropali in požgali. (Žerič, 2012)

Slika 2: Freska sv. Maksimilijana

Slika 3: Nagrobnik sv. Maksimilijana

3 ANTIČNA CELEIA

Celeia je bila starorimska naselbina v času od 1. stoletja pr. n. št. do 5.–6. stoletja. Spadala je pod rimsko provinco Norik, ki je bila znana po bogatih nahajališčih železove rude. Že v času halštatske kulture so se pojavila prva naselja na območju današnjega Celja. Pod Kelti je bila naselbina znana z imenom Keleia, v 1. stoletju pr. n. št. pa so jo zavzeli Rimljani in jo preimenovali v Civitas Celeia. (Stopar, 2012)

Mesto je bilo križišče pomembnih cest, ki so se tukaj stekale z vseh strani. Iz Emone je peljala cesta preko Trojan (Atrans) in Savinjske doline. Proti jugu je šla pot po soteski Savinje proti Rimskim Toplicam in čez Savo v Drnovo pri Krškem (Nevidunum). Skrb za ceste in njihovo vzdrževanje potrjujejo številni ob njih najdeni miljniki. Bogato najdišče teh sta bili Škofja vas pri Celju in Ivenca, v samem mestu so našli dva miljnika. Največjo skrb so cestam posvečali za časa vladarjev Trajana, Hadrijana, Antonina Pija, Marka Avrelija in Septimija Severa, to je bilo v 2. in 3. stoletju. V mestu so bile ulice tlakovane, pod njimi pa je bilo bogato omrežje odtočnih kanalov, ki so delno še danes v rabi. (Perhavec, 1990)

Celeia je hitro postala ena od najbolj cvetočih rimskih kolonij. V 2. stoletju je mesto doseglo največji obseg in razcvet. Mesto je na južni strani mejilo po obronkih Miklavškega hriba, kjer je stalo še danes vidno Heraklejevo svetišče, na vzhodni strani je potekalo ob Voglajni, na zahodni je šlo ob Gregorčičevi ulici, na severu pa je mesto segalo do današnje Aškerčeve ulice, od koder izvira tudi največ napisnih kamnov. Prostor ob severnem delu meje (Stanetova ulica) je bil verjetno forum. (Stopar, 2012)

Zelo pestra je bila etnična sestava prebivalstva. Največ je bilo Keltov, ki so se ob rimski zasedbi asimilirali z Rimljani, pri tem pa ohranili svoje etnične prvine. Rimljanov se je k nam preselilo le malo. Glede na materialne vire lahko rečemo, da je bilo sožitje Keltov in Rimljanov dobro. Posledica tega so bile številne medsebojne poroke in pomembne službe, ki so jih Kelti zasedali v rimski upravi in javnem življenju. (Perhavec, 1990)

Člani mestnega sveta so se imenovali *decuriones* in so opravljali to službo do smrti. Le pripadniki premožnejšega patricijskega sloja so lahko postali člani mestnega sveta. Članstvo se je prenašalo iz roda v rod. Priseljenci, ki so živeli v mestu, so večinoma prihajali iz Sirije, Grčije

in Afrike, z njimi pa so bivali še sužnji, ki niso imeli nikaršnih pravic, opravljali so večino del in blaginja je bila odvisna prav od njihovega dela. Zgodilo se je tudi, da je gospodar sužnja osvobodil, če se je ta še posebej izkazal. Bil je svoboden, s čimer se je njegov družbeni položaj bistveno izboljšal. Sužnji niso bili v zasebni lasti, imelo jih je tudi mesto. (Stopar, 2012)

V Celei je delovalo večje število obrtnikov. Med razvitejše obrti lahko uvrstimo lončarsko, kovaško, zidarsko, prav posebno pa še klesarsko obrt. Kamnoseki so opravljali vsa klesarska dela za potrebe mesta in okolice. Sodeč po dosedanjih najdbah so bile vse delavnice na današnjem Bregu. V zvezi z obrtniškimi združenji je zanimiva napisna plošča, posvečena njihovemu božanstvu Vulkanu. Podobna plošča je bila posvečena Merkurju, varuhu trgovcev. (Perhavec, 1990)

S prihodom Rimljanov v naše kraje, se je začelo uveljavljanje njihovih bogov. Skoraj na vseh posvetilnih žrtvenikih srečujemo ime najvišjega med bogovi – Jupitra (Jupiter Optimus Maximus). Poleg Jupitra so častili še boga ognja in kovaštva Vulkanu, boga trgovine, zaščitnika trgovcev in popotnikov Merkurja, boga vojne Marsa, boga voda Neptuna in boginjo zmage Viktorijo. (Perhavec, 1990)

Bogove so zelo radi upodabljali ter z njihovimi kipi krasili svetišča in svoje domove. V mestu je bilo vedno več večjih stavb, od katerih je Marsov tempelj slovel v celotnem rimskem imperiju. Poleg božanstev, ki so jih k nam prinesli Rimljani, so ostala v časti tudi stara, od Keltov podedovana božanstva. Epona je bila boginja konj, častili so sveto Norejo (Noreia Sancta) in sveto oz. božansko Celejo (Celeia Sancta). Štirje v Celju najdeni reliefi, ki predstavljajo rogatega vodnega boga Aheloja, so verjetno v zvezi s čaščenjem reke Savinje, ki je prebivalcem povzročala zaradi poplavljanja nemalo skrbi, dejstvo, ki obremenjuje mesto še dandanes. (Perhavec, 1990)

Ob koncu 2. stoletja se je številnim božanstvom pridružil še sončni, odrešujoči in nepremagljivi bog Mitra – nepremagljiv kot sonce samo, katerega čaščenje je prodrlo k nam z vzhoda. Bog Mitra je imel največjo število častilcev med vojaki, ki so ta kult najbolj razširjali. V Celju svetišča niso odkrili, vendar pa o njegovem čaščenju pričata dva napisa. Istočasno z Mitrovim kultom je k nam začelo prodirati krščanstvo, vendar ni v Celju nobenih stvarnih dokazov zanj pred Konstantinom Velikim (313–337). Ta je Celeio okoli leta 320 pripojil Ogleju, krščanskemu središču, ki je imelo odločilno vlogo pri širjenju krščanstva v slovenski prostor. (Kolar, 2016)

Rimljani so celjski pokrajini vladali dobrih 400 let, saj je bilo to mesto ob Savinji zanje izjemno pomembno. Mesto je namreč ležalo je na pomembnem prometnem križpotju velike itinerarne poti, poznane iz slovite Karte Peutingeriane, na katerem so se poti cepile na vse strani vzhodnega rimskega imperija. Rimljani so prvič zagospodarili leta 15 pr. Kr., ko so si brez bojov priključili Noriško kraljestvo (Regnum Noricum). Kraljevina Norikum, ki je uživala visoko stopnjo avtonomije, je za časa cesarja Klavdija med leti 41–58 dokončno prišla pod neposredno rimsko upravo. Celeia je leta 46 dobila mestne pravice ter latinizirano ime municipium Claudia Celeia. Ime Celeia se je v slovenski (Celje) in tudi nemški obliki (Cilli) ohranilo vse do danes. (Stopar, 2012)

Ohranjeni zapisi navajajo, da je bila antična Celeia bogato mesto z velimi številom prebivalcev. Mesto je bilo zavarovano z obzidjem in s stolpi, polno večnadstropnih marmornih palač s širokimi trgi in ulicami. Imenovali so jo kar druga oziroma mala Troja. Celeia je bila tudi svetovljansko mesto, o čemer pričajo številni materialni ostanki. Poleg imen, ki kažejo prisotnost romaniziranih Keltov, tukaj srečamo ljudi vseh barv in ras: Sirce, Afričane in druge. Med njimi tudi odslužene legionarje rimskih vojsk, ki so se po končanem službovanju za stalno naselili v Celeii. Raznolikost kultov v mestu prav tako kaže, da je Celeia slovela po bogati etnični sestavi prebivalstva. V štiristoletni priostnosti Rimljanov na naših tleh, lahko poleg čaščenja rimskih bogov že v 2. stol. srečamo z vzhoda prinešeno čaščenje sončnega boga Mitre, ohranjeni pa so bili tudi stari keltski kulti: Epona, zaščitnica konj, sveta Noreja in božanska Celeia. (Bratož, 1986)

Čeprav je Celeia ves čas živela v relativnem miru, daleč od vojnih spopadov, pa vselej le ni bil čas mirnega zatišja. Bila je preblizu vzhodne meje cesarstva, kamor so pričela vpadati nomadska ljudstva, da bi meščani ne občutili bližajočega se zatona rimskega imperija. Rimska vojska, ki je slovela po zmagoslavju, je postajala vse bolj ranljiva in lahek plen barbarskih nomadskih vojsk, ki so plenile tudi po naših krajih. Najbolj usodno za bogato rimsko mesto Celeia je bilo leta 475, ko so ga dokončno razdejali Huni. (Bratož, 1986)

4 CERKEV SV. MAKSIMILIJANA

Sv. Maksimilijan je glavni zavetnik celjske škofije. V spomin nanj se v Celju nahaja tudi njemu posvečena cerkev.

Ohranjeni profilirani gotski portal na zahodni strani cerkve priča o tem, da so cerkev zgradili konec 15. stoletja. Postavljena je na mestu, kjer je mučeniške smrti umrl Maksimilijan Celjski. Cerkev so večkrat predelali, na začetku 19. stoletja pa so cerkev v celoti obnovili.

Med letoma 1540 in 1547 je v tej cerkvi deloval tudi Primož Trubar, ki je bil kaplan in beneficiat. Ni razvidno, da naj bi Trubar pri cerkvi sploh kdaj deloval, čeprav v pismu cesarju Maksimilijanu, 2. januarja 1560, med drugim omenja, da je porabil veliko goldinarjev za popravilo kaplanije, ki je leta 1532 do tal pogorela. Marca 1548 je zapustil slovenske dežele in odšel na Nemško. V spomin nanj v parku ob cerkvi stoji njegovo poprse, katerega avtor je Boris Kalin. (Kolar, 2016)

Slika 4: Oprsje Primoža Trubarja v Trubarjevem parku

V bližini cerkve stoji kapelica, ki so jo zgradili približno takrat kot cerkev. V njej se nahaja kamniti oltar »zlatega tipa« iz 17. stoletja, pod njo pa izvira studenec, ki naj bi po legendi privrel na dan ob svetnikovi smrti.

Blizu cerkve sta nekoč stali še cerkev sv. Andreja in špitalska cerkev sv. Duha. Le te so bile v času turških vpadov zelo izpostavljene, saj so stale zunaj mestnega obzidja. Žal se leta 1492 silovitemu turškemu napadu niso izognile in so bile močno poškodovane. (Kolar, 2016)

Slika 6: Kapela sv. Maksimilijana - sprednji profil

Slika 5: Cerkev sv. Maksimilijana

Slika 7: Relikvije sv. Maksimilijana

Slika 8: Kapela sv. Maksimilijana - stranski profil

Cerkev sv. Maksimilijana od druge svetovne vojne naprej za svoja srečanja uporabljajo pripadniki srbske pravoslavne skupnosti. (Kolar, 2016)

Slika 9: Relikvije sv. Maksimilijana

Slika 11: Prižnica sv. Maksimilijana

Slika 10: Prezbiterij cerkve sv. Maksimilijana

5 RAZISKOVALNI DEL

5.1 ANALIZA INTERVJUJEV

Opravili smo štiri intervjuje, s katerimi smo želeli spoznati videnja izpraševancev o življenju, delovanju in mučeništvu sv. Maksimilijana. Pri prvih treh intervjujih smo imeli že vnaprej zastavljena vprašanja, saj smo želeli njihove odgovore medsebojno primerjati. Pri zadnjem, četrtem intervjuju, nam je pomagala mentorica, ki je naša vprašanja zastavila pravoslavnemu duhovniku v Celju in opravila razgovor v srbščini.

<u>Spol</u>	Ž:1	M:3
<u>Starost</u>	10–18 let:	0
	19–45 let:	1
	45–65 let:	0
	več kot 65 let	3
<u>Stopnja izobrazbe</u>	Nedokončana OŠ:	0
	Dokončana OŠ:	4
	Srednja šola:	4
	Visoko izobraževanje:	3
	Doktorat:	0

Vprašanja so bila sledeča:

- 1 Ali mislite, da je legenda o sv. Maksimilijanu resnična?
- 2 Kako gledate na sv. Maksimilijana?
- 3 Ali se vam zdi pomemben? Zakaj?
- 4 Se vam zdi, da so ljudje dovolj osveščeni o celjskem svetniku?
- 5 Kdo je po vašem mnenju zgradil njemu posvečeno cerkev? Sv. Rupert ali Celjski grofje?
- 6 Kako ga v vaši cerkvi častite?
- 7 Ali je po vašem mnenju vplival na ustanovitev celjske škofije?

5.2 INTERVJU S STOLNIM DUHOVNIKOM IN OPATOM MARJANOM JEZERNIKOM

1. *»Po splošnem prepričanju je bil sv. Maksimilijan rojen v 3. stol. v takratni rimski Celeii in si je izbral duhovniški poklic. Pozneje je postal lavrejaški škof (naslednica te starodavne škofije je danes škofija Passau v Nemčiji. Tam je še danes njegov grob in ima passauska škofija sv. Maksimilijana za svojega zavetnika še danes). V času hudega preganjanja kristjanov v Celeii je sv. Maksimilijan prišel v rodno Celeio bodrit in podpirat svoje rojake. Takrat je tudi sam v Celeii pretrpel mučeniško smrt. To se naj bi zgodilo 12. oktobra leta 284. Vsi podatki so zelo verjetno zanesljivi, vse ostalo o njegovem življenju pa je bolj legendarnega značaja.«*
2. *»Čeprav v današnjem času sv. Maksimilijan ni tako živo prisoten v spominu vsakdanjega življenja, tudi zaradi oddaljenosti obdobja njegovega življenja, se mi zdi, da je na nek način njegov spomin vseeno prisoten, saj mnogi nosijo njegovo ime: Maksimilijan, Maksi, Milan, Maksimilijana, Maksika ...«*
3. *»Zdi se mi pomemben in menim, da bi morali biti bolj ponosni na tako pomembno osebnost, ki je bila rojena in je umrla na prostoru nekdanje slavne rimske Celeie. To je del naše zgodovine in na te bogate korenine bi morali biti nadvse ponosni.«*
4. *»Zagotovo ljudje danes (tudi Celjani) razmeroma malo poznajo sv. Maksimilijana, njegovo življenje, delo, vpliv in pomembnost ter tudi njegovo cerkev v Celju. Vsako leto 12. oktobra – na dan njegove smrti, ki je tudi njegov godovni dan – jih prenesemo v Maksimilijanovo cerkev, kjer imamo slovesno sveto mašo njemu na čast.«*
5. *»Tudi raziskovanja in izkopavanja dokazujejo, da so temelji cerkve sv. Maksimilijana mnogo starejši, kakor pa danes obstoječa cerkev, ki jo vidimo. Ni pa zanesljivo znano koliko in če sploh so pri nastajanju današnje cerkve sv. Maksimilijana imeli delež tudi Celjski grofje.«*
6. *»Sv. Maksimilijan ima pri nas posebno vrednost, saj je eden od zavetnikov naše škofije. Ker se tako spodobi, ima tudi svoj praznik, ki ga obeležujemo 12. oktobra.«*
7. *»Ko je bila ponovno obnovljena nekdanja znamenita celjska škofija (leta 2006), smo sv. Maksimilijana imenovali tudi enega od zavetnikov celjske škofije, ki pa zagotovo ni bil vzrok, da je bila v Celju ponovno ustanovljena škofija.«*

5.3 INTERVJU S STOLNIM KAPLANOM IVANOM HRASTNIKOM

1. *»Zapisi o sv. Maksimilijanu so resnični, saj obstajajo zgodovinski dokazi, zato lahko upravičeno zapišemo, da je legenda zapisana po resničnih dogodkih.«*
2. *»Na sv. Maksimilijana gledam kot na svetnika, ki je v tuzemeljskem življenju imel trdno vero in zaupanje v Boga. S svojim življenjem je tudi bližnjim utrjeval vero. Kot škof pa je tudi širil evangelij – veselo oznanilo. Za ceno svojega življenja ni zatajil svoje vere. Zato je lahko vsakemu kristjanu vzgled in priprošnjik. Res pa je, da kot škof ni bil nastavljen v takratni Celei, ampak je iz Celeie doma in se je vrnil, da je v domačem kraju pomagal ohraniti pravo vero.«*
3. *»V časih, ko so resnično preganjali in mučili kristjane, je bil svetilnik na poti za marsikoga ter vzgled, kako je potrebno vztrajati v dobrem, v tem, kar veruješ in kar je prav! Tudi v današnjem svetu, ko morijo in mučijo toliko kristjanov, nam je lahko vzgled pokončnega kristjana. Žal se skoraj ne zavedamo, kaj se dogaja okoli nas. Žalostno, da nam je velikokrat zelo malo mar, kaj se dogaja s kristjani po svetu. Ravno tukaj je še danes velika vloga sv. Maksimilijana, da je vsakemu kristjanu lahko vzgled kako je potrebno vztrajati in za nobeno ceno zatajiti svojega Boga.«*
4. *»Mislim, da ga ljudje ne poznajo dovolj in se ne zavedajo, koliko je dobrega storil za naše kraje in za ohranjanje prave vere ter vrednot!«*
5. *»Glede tega obstaja več teorij, npr. da jo je leta 698 postavil in posvetil sv. Rupert ... Verjetno pa je tudi, da so jo zgradili Celjski grofje oz. njihovi predniki.«*
6. *»Na njegov godovni dan je slovesna sveta maša, pri kateri se mu priporočamo v varstvo. Prav tako, pa se ga skozi leto večkrat spomnimo in se mu priporočamo, saj je sozavetnik naše celjske škofije.«*
7. *»V cerkvi sv. Maksimilijana pa so čez leto tudi svete maše ob večjih praznikih ter blagoslov velikonočnih jedil. Celo leto se mu z molitvami priporočamo, naj varuje naše mesto in tudi v nas krepí vero, da bomo mogli biti pokončni kristjani!«*
8. *»Celjska škofija je bila ustanovljena pred njegovim obstojem, je pa res, da je eden od zavetnikov sedanje celjske škofije.«*

5.4 INTERVJU S STOLNIM KLJUČARJEM IVANOM BREŽNIKOM

1. *»Da, saj imamo veliko materialnih dokazov o njegovem obstoju.«*
2. *»Nanj gledam kot na kristjana, ki je zvesto sledil Kristusovemu evangeliju in se zato odpovedal vsemu, postal duhovnik in zatem škof ter bil leta 284 obglavljen. Na tem mestu pa je tudi tekel zdravilni studenec.«*
3. *»Pomemben se mi zdi zaradi zgleда, ki nam ga je dal, kako naj kristjani širimo svojo vero ne glede na vse.«*
4. *»Ljudje so malo osveščeni o njem že zaradi dolge zgodovine in premajhnega zanimanja o njem.«*
5. *»Cerkev so zgradili Vovbrški ali pa Celjski grofje. Obstajajo pa tudi teorije o tem, da je cerkev zgradil sv. Rupert. Leta 1500 pa naj bi to cerkev prezidali.«*
6. *»Spominjamo se ga na njegov godovni dan, ki ga obeležujemo 12. oktobra kot praznik.«*
7. *»Verjamem, da je vplival na ohranitev naše škofije, ne pa na tudi na njeno ustanovitev, saj je le-ta obstajala že prej.«*

5.5 INTERVJU S PRAVOSLAVNIM DUHOVNIKOM MILANOM DUDUKOVIĆEM

Pripadniki pravoslavne skupnosti se srečujejo v cerkvi sv. Maksimilijana in zanimalo nas je, kakšno je njihovo videnje in ali je pustil pečat pri razvoju in ustanovitvi celjske škofije.

1. *»Da, saj imamo veliko materialnih dokazov o njegovem obstoju.«*
2. *»Glede na to, da govorimo o svetniku, moramo nanj tako tudi gledati in vsekakor ga častiti. Tako kot mi častimo svoje svetnike in jih vsako leto obeležujemo.«*
3. *»Menim, da je bil pomemben oznanilec širjenja krščanske vere.«*
4. *»Mislim, da so ljudje zelo malo osveščeni, kdo je bil sv. Maksimilijan.«*
5. *»Menim, da so cerkev zgradili Celjski grofje.«*

6. *»Spominjajo se ga na njegov godovni dan, 12. oktobra, mi ga na naših srečanjih ne obeležujemo in častimo, saj imamo svoje svetnike.«*
7. *»Verjamem, da je vplival na razvoj krščanstva na Celjskem.«*

6 SKLEPNE UGOTOVITVE

Po uporabi različnih raziskovalnih metod smo lahko naše hipoteze potrdili ali ovrgli. Prišli smo do naslednjih ugotovitev:

H1: Cerkev sv. Maksimilijana je dal zgraditi sv. Rupert.

H1: Hipoteza skoraj v celoti ne drži, saj vsi zanesljivi viri kažejo na to, da so cerkev zgradili Celjski grofje in ne sv. Rupert. Čeprav tega ne moremo dokazati, se s tem strinjajo naši intervjuvanci, ki so mnenja, da je prisotnost sv. Ruperta v Celju zelo vprašljiva.

H2: Maksimilijan Celjski je samo legenda.

H2: Ta hipoteza ne drži. Našli smo veliko dokazov in pisnih virov, ki nam pričajo, da je sv. Maksimilijan res obstajal. Sicer je možno, da v resnici ni bil škof, ampak goreč kristjan, ki se je uprl Eulaziju. Vendar na podlagih pisnih virov v to dvomimo.

H3: Vplival je na razvoj svoje rodne Celeie.

H3: Hipoteza ne drži zaradi virov, ki pričajo, da se je Celeia razvijala zaradi prisotnosti Rimljanov, ki so s svojo trgovino veliko prispevali k njenemu razvoju. Res pa je, da je Maksimilijan poskrbel/vplival na razvoj in prisotnost krščanske vere. Kmalu po njegovi smrti se je pojavil t. i. Maksimilijanov kult, ki pa najverjetneje ni imel nikakršnega vpliva na razvoj Celeie.

H4: Njegove relikvije niso izgubljene.

H4: To hipotezo smo potrdili, saj imamo zanesljive fotografije njegovih relikvij v Celju in v Passauu. Poleg tega je očitno, da hipoteza drži že zaradi vsakoletnega obeleževanja njegovega praznika, 12. oktobra, ki med drugim vključuje tudi procesijo z njegovimi relikvijami.

7 ZAKLJUČEK

Raziskovanje o sv. Maksimiljanu nam je bilo v veselje, saj smo tako ozavestili in prebudili nova znanja o tako pomembni osebi v našem mestu.

Želimo si, da bodo ljudje v prihodnosti naredili še kakšno raziskovalno nalogo o sv. Maksimilijanu. Sicer pa je raziskovalna naloga namenjena predvsem tistim, ki si želijo o njem izvedeti več in bolje spoznati njegovo življenje in trpljenje.

Upamo, da vam je naša raziskovalna naloga prinesla nova obzorja in znanja o sv. Maksimilijanu, zavetniku celjske škofije.

8 VIRI IN LITERATURA

8.1 PISNI VIRI

- Bratož, R.. Krščanstvo v Ogleju in na vzhodnem vplivnem območju oglejske cerkve od začetkov do nastopa verske svobode. Ljubljana, 1986.
- Benedik, M. Krščanstvo na Slovenskem v luči virov. Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2016.
- Kronika grofov Celjskih, Maribor: 1972.
- Kolar, B. Zgodovina krščanstva na ozemlju celjske škofije. Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2016.
- Miklavčič, M., Dolenc, J. Leto svetnikov, Zadruga katoliških duhovnikov, 1968.
- Perhavec, V. Živeti s Celjem, Celje: Birostoritve Maribor in Novi tednik, 1990.
- Starc, S.: Celjski škof in mučenec, Družina, 2007, št. 40.
- Stopar, I. Celjske impresije – dediščina knežjega mesta, Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, 2012.
- Žerič, D. Celeia, Cilli, Celje, Celje: Pokrajinski muzej, 2012.
- Vse vključene fotografije so iz našega osebne arhiva.

8.2 SPLETNI VIRI

- svetniki.org/sveti-maksimilijan-celjski-skof-in-mucenec, (dostopno 14. decembra 2017)
- katoliska-cerkev.si/sv-maksimilijan-celjski, (dostopno 5. januarja 2018)
- www.o-4os.ce.edus.si/gradiva/zgo/KZDC/a_celjani.html, (dostopno 12. decembra 2017)